

Per Ingvar Haukeland og Sidsel Sæterhaug

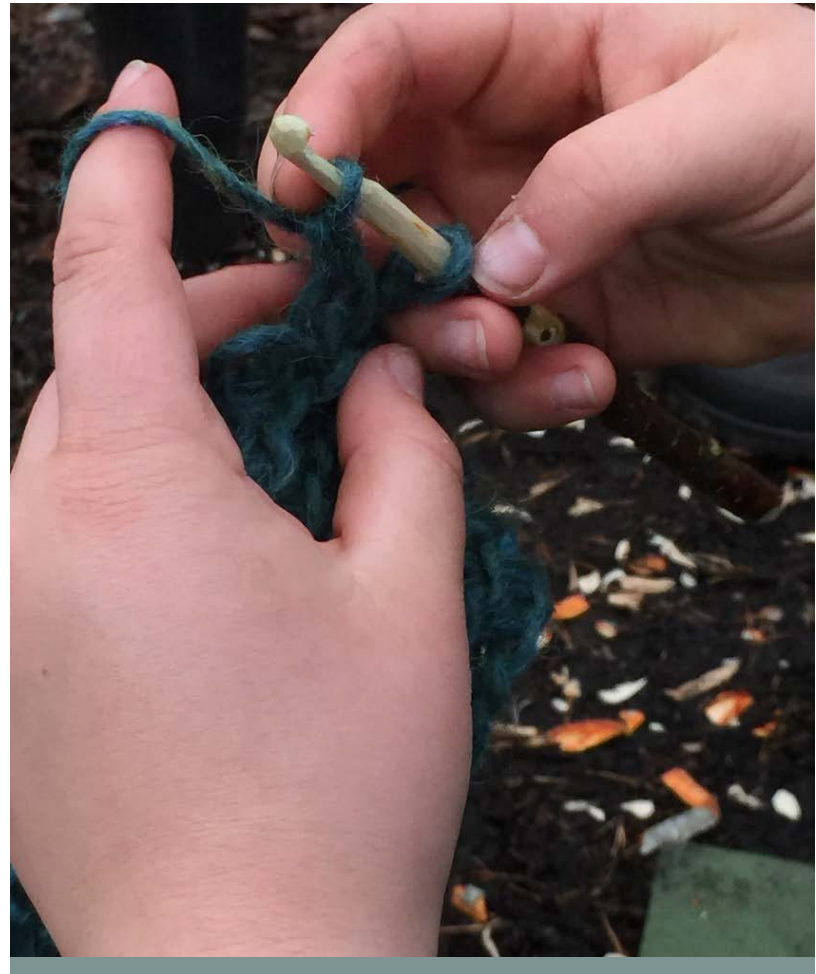
Naturnært håndverk i friluftslivet: Eksempler på bærekraftige og verdiskapende samspill

Sluttrapport fra kvalifiseringsprosjekt i Regionalt Forskningsfond
(Oslofjordfondet)

Disposisjon

1. Innledning
2. Faglige perspektiver
3. Feltarbeidet
4. Funn
 1. Rammer og forutsetninger
 2. Friluftslivsveilederrollen
 3. Betydning for deltakerne
5. Håndverkets merverdier
6. Pedagogisk modell
7. Konklusjoner

Del 1 Innledning

Bakgrunn

- Tradisjonelt sett har håndverk og friluftsliv stått nære, men de senere år har fokuset på håndverk i friluftslivet og friluftslivutdanningene blitt mindre. Passet fra moderne utstyr og bekledning har bare vært økende, men det har også gjort friluftslivet til en «miljøversting» når det gjelder forbruk.
- Samtidig har fokuset på friluftsliv blitt større og større, spesielt knyttet opp til folkehelse og livskvalitet. Bruk av natur og friluftsliv rettet mot målgrupper med spesielle behov er økende. Håndverk har også fått noe mer interesse innen blant annet innen terapi og i tilknytning til bevaring av kulturarv.
- Stortingsmelding 18 «Friluftsliv: Natur som kilde til helse og livskvalitet» definerer friluftsliv på følgende måte: «opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (s.10). I samme stortingsmelding står det også: «*Videreføring av denne kunnskapen [naturbruk] til kommende generasjoner er av stor betydning. Kjennskap til nytteplanter, gamle håndverk og tradisjoner kan styrke interessen for naturen som ressurs, og bringe flere ut på tur for å lære og for å få naturopplevelse.*» (s 97)
- Bakgrunnen for prosjektet er å forstå bedre hvordan håndverk utgjør en sosial, kulturell, økonomisk og miljømessig merverdi for friluftslivet, og hvordan vi som friluftslivsveiledere kan pedagogisk legge til rette for håndverk i friluftslivet på måter som fremmer både naturopplevelse og livskvalitet, helse og bærekraft.

Mål og problemstillinger

Hovedmål er å belyse merverdien håndverk har for naturopplevelse og livskvalitet for deltakere i friluftslivbasert virksomhet innen helse/velferd, utdanning og oppvekst, og å utvikle en pedagogisk modell for å knytte håndverk og friluftsliv tettere sammen.

Problemstillinger:

1. Hvordan evaluere og dokumentere håndverkets merverdi i friluftslivet.
2. Hvilken betydningen har håndverk og friluftsliv for den enkelte deltaker
3. Hvilke rammer og forutsetninger virker inn på utøvelsen av håndverk og friluftsliv
4. Hvilken rolle har friluftslivsveileder i prosessen
5. Hvordan utvikle en pedagogisk modell som knytter håndverk og friluftsliv sammen

Aktiviteter i prosjektet

- Forskningsaktiviteter
 - Utvikling av måter å dokumentere merverdi
 - Deltakende observasjon i alle seks casene
 - Aksjonsforskning i tre av casene (høgskolen, ungdomsskolen og innvandrere)
 - Intervju med veiledere og deltakere
 - Analyse av funn
 - Utvikling av en pedagogisk modell
 - Rapportering
- To bacheloroppgaver knyttet til prosjektet: Martha Riis Overgaard *Håndværk, naturelrelation og livskvalitet 2017*, Per Ingvar Haukeland og Sidsel Sæterhaug var veiledere, og Maja Zimmerman (leveres vårsemesteret 2018).
- Presentasjon av funn på internasjonal konferanse, North Atlantic Forum: Transforming rural communities based on living nature and culture, september 2017: Crafting nature, crafting selves: Combining handcraft and friluftsliv. Per Ingvar Haukeland og Sidsel Sæterhaug
- En HSN rapport med utviklingen av forskningsfeltet mellom håndverk og friluftsliv.
- Påstartet arbeid med en lærebok for friluftslivsveiledere i Friluftsliv og håndverk

Del 2

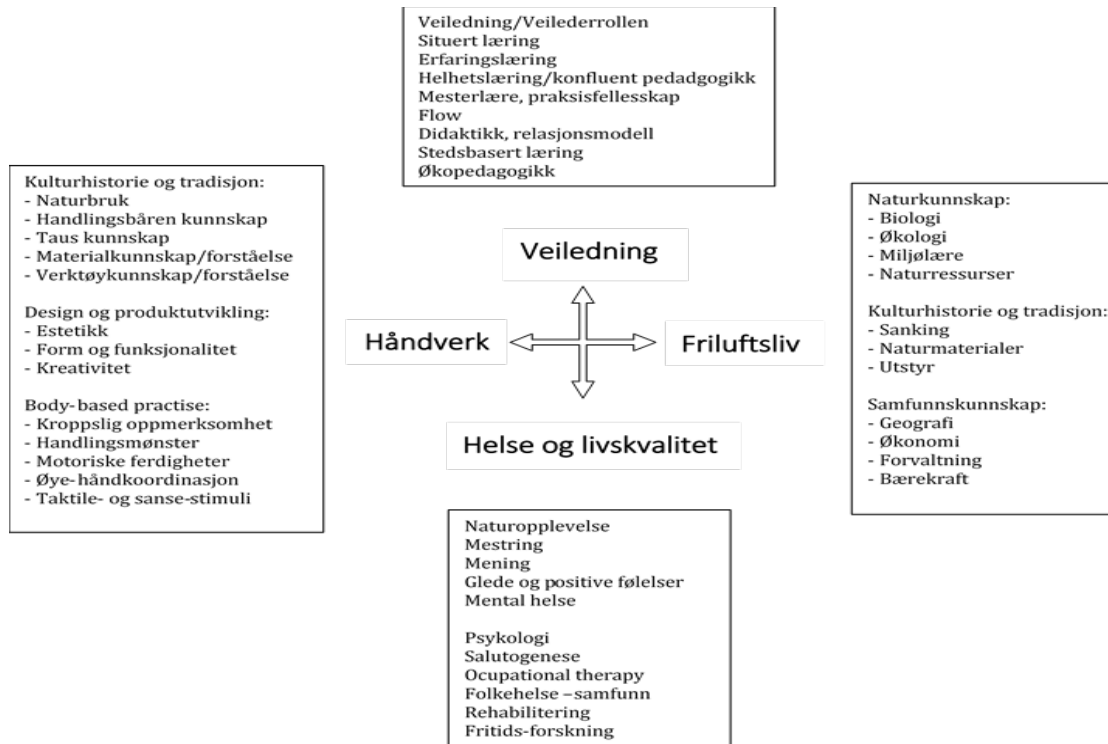
Faglige perspektiver

Friluftsliv og håndverk

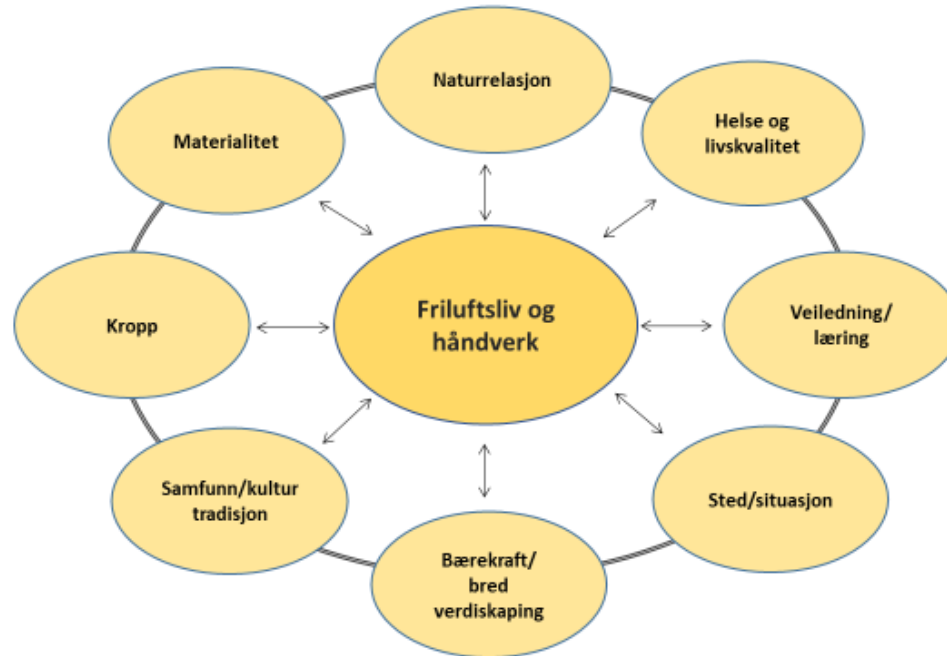
- **Perspektiv på friluftsliv (naturopplevelse)**
 - Friluftsliv, slik vi ser det, er en verdi- og meningsskapende praksis som fremmer naturopplevelse og miljøforandring, naturmøter og naturens egenverdier, noe som fordrer en tverrfaglig tilnærming.
 - Bærekraftsperspektivet er sentralt og det fremmer et langsiktig samspill mellom menneske og natur, et samspill som alltid vil være mangfoldig. Vi har en helhetlig tilnærming til bærekraft, som inkluderer sosial, kulturell, økologisk og økonomisk bærekraft.
- **Perspektiv på håndverk (naturbruk):**
 - Håndverk handler om naturbruk i vid forstand, inkludert bearbeiding av planter og bær til mat
 - Fokuset er på den type håndverk som leder fram til produkter i og for friluftslivet
 - Fokuset er på kvalitet, noe som innbefatter både funksjonalisme og estetikk
 - Håndverksarbeidet kan foregå både utenfor naturen (verksted) og i naturen, men alltid i tilknytning til friluftslivutøvelsen.
- **Perspektiv på håndverk i og for friluftsliv (naturbruk og naturopplevelse)**
 - Friluftsliv kan styrke håndverket, og håndverket kan styrke friluftslivet, akkurat slik naturbruk kan styrke naturopplevelsen, og naturopplevelsen styrke håndverket.
 - Friluftsliv har fokus på naturopplevelsen og naturens egenverdier, mens håndverket har fokus på naturbruken og naturens nytteverdier. Disse er ikke gjensidige motsetninger.
 - Man kan drive **håndverk i friluftsliv**, som å spikke bestikk rundt bålet, men også **håndverk for friluftsliv**, der du lager en ryggsekk eller kniv på verksted for å senere bruke det i friluftslivet.
 - Vi kan snakke om **friluftslivsbasert** håndverk, der håndverk berikes av friluftslivets vekt på naturopplevelse og naturens egenverdier, mens **håndverksbasert friluftsliv** er friluftsliv beriket av håndverkets vekt på naturbruk og naturens nytteverdier.
 - I et bredt bærekrafts- og verdiskapingsperspektiv ser vi forholdet mellom naturbruk og naturopplevelse, naturens egenverdier og naturens nytteverdier, friluftslivsbasert håndverk og håndverksbasert friluftsliv. som gjensidig forsterkende. Vi finner støtte til en slik helhetlig tilnærming i Meld.St. 18 (jfr. innledningen)

Utkast til modell for faglig typologi

Inkluderer de 5 F'er: forskning, forståelse, forvaltning, formidling og foredling

Dimensjoner i samspillet mellom håndverk og friluftsliv

Friluftslivsbasert håndverk og håndverksbasert friluftsliv - ulike praksiser

Dimensjoner	Håndverksbasert <u>friluftsliv</u>	Friluftslivsbasert <u>håndverk</u>
Naturrelasjon/sted/situasjon	Situert og stedlig naturopplevelse Naturmøte	Situert og stedlig naturbruk Materialmøte
Materialitet/Kropp/bevegelse	Ferdsl i natur Friluftslivets materialitet	Forming av naturmateriale. Håndverkets materialitet
Samfunn/kultur/tradisjon	Måter vi ferdes og samhandler i naturen på	Måter vi (sam)arbeider med naturmateriale og utvikler produkter på
Bærekraft/verdiskaping	Naturvennlig bruk og vern	Materialvennlig bruk og vern
Veiledning/læring	Ferdelsbåren veiledning og læring	Materialbåren veiledning og læring
Livskvalitet/helse	Naturglede og mestring Glede ved bruk av selvlaget utstyr	Materialglede og mestring Glede ved å lage eget utstyr

FRILUFTSLIV (Naturopplevelse)

HÅNDVERK (Naturbruk)

Friluftslivsbasert
håndverk

Naturopplevelse som
beriker naturen

Naturmøte
Ferdsl i natur
Samhandling
Naturkjennskap
Naturvennlighet
Utstysbruk
Naturbasert
erfaringslæring
Naturglede

Materialmøte
Forming av
naturmateriale
Samarbeid
Material-
/Verktøykjennskap
Materialvennlighet
Utstyslaging
Materialbasert
erfaringslæring
Materialglede

Naturbruk som beriker
naturoplevelsen

**Håndverks-basert
friluftsliv**

Del 3

Feltarbeidet

Oversikt

Rehabiliteringscenteret
AIR

Studenter, Høgskolen i
Sørøst Norge

Leirskole, Jønnbu

Innvandrere, Bø kommune

Bø ungdomsskole (10, klasse)

Elever, Seljord folkehøgskole

Jønnbu leirskole

- Spikking
 - en av flere poster på en aktivitetsdag på leirskolen
 - varighet 1,5-2 timer pr økt
 - 20-25 elever pr økt
 - Vi fulgte 3 økter gjennom en dag med rullering på postene

Bø ungdomsskole

- Finne emne og spikke pilkepinne, isfiske med egenlagd pilkepinne
 - Valgfag friluftsliv, 10.klasse, 10 elever
 - ½ dag, lage pilkepinne
 - ½ dag, isfiske
 - Opplegg i regi av prosjektet

Seljord folkehøgskole

- Valgfag Buschcraft, primært valgt av elever fra Vikinglinja, dvs elever med lite erfaring fra friluftsliv
 - Dag 1: Fiskeskinnsгарving
 - Dag 2: Framstilling av kvaelim

Integrering av flyktninger

Bø kommune

- To samlingskvelder for studenter og innvandrerungdom med tema: Filting og bruk av sitteunderlag
 - Kveld 1: Toving av sitteunderlag
 - Kveld 2: Bål-, spikke og fortellerkveld på Kvennøya
 - Opplegg i regi av prosjektet

Rehabiliteringssenteret AIR

- Tovekurs ved Kultur og fritidsavdelingen
 - Filting av sitteunderlag og votter
 - Vi fulgte to grupper deltakere gjennom hver sin kurskveld
 - 5 og 6 deltakere pr kveld

Friluftslivsstudenter, HSN

- *Håndverk og skaperglede i naturen*
- Fordypningsfag, 10 stp Høstkurs og vårkurs,
- Inneholder:
 - Plantefarging
 - Ull og toving
 - Knivkurs
 - Trearbeid, ferskt virke
 - Søm, skinn og tekstil
 - Gruppearbeid, småprosjekt
 - Eksamensoppgave

Del 4

Funn

Funn på ulike nivåer

Vi har organisert funnene i tilknytning til tre nivåer:

1. Rammer og forutsetninger
2. Veilederrollen
3. Betydning for deltakerne

Det er flere funn på tvers av disse nivåene vi ikke har anledning til å gå dypere inn i, men som vi er oppmerksomme på når vi skal dokumentere merverdi og når vi skal utviklet en pedagogisk modell

Rammer og forutsetninger

- Her trekker vi fram funn knyttet til:
 - Rammer og forutsetninger på organisasjonsnivå
 - Rammer og tilrettelegging for læringsaktiviteten fra veileders side
 - Forutsetninger for veileder og deltakers medvirkning i læreprosessen

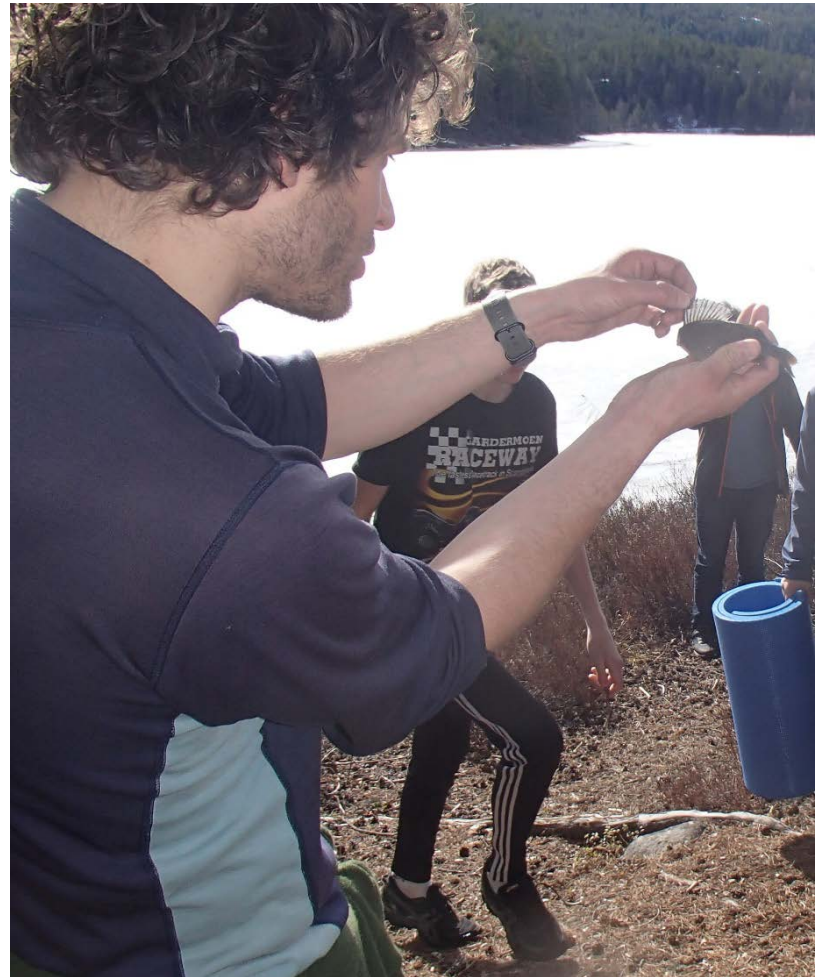

Funn rammer og forutsetninger (forts.)

- Organisasjon:
 - Casene viser at håndverksaktiviteter i friluftslivet tar tid og krever ofte ulike kompetanser. Internt samarbeid og forankring i på organisasjonsnivå vil optimalisere deltakernes læringsprosess og ønsket resultat.
- Veileders tilrettelegging:
 - I alle casene senker roen seg, og deltakerne jobber fokusert med egne individuelle prosjekter, når gruppa som helhet har kommet i gang. Veileder må tilrettelegge for nok lærekrefter, funksjonelt verktøy og egnet materiale i forhold til gruppestørrelse, gruppas erfaring og disponibel tid, for å nå et felles høyt læringsutbytte for gruppa.
- Veileder og deltakeres forutsetninger:
 - Veileder må forberede og legge til rette for aktiviteter som er tilpasset deltakernes erfaring og egen kompetanse for en skape en god læreprosess.
 - *Kjølign vær. Flere av elevene er uvant med friluftsliv og ikke forberedt/godt kledd for å være ute på kvaesalve-aktiviteten. De mister konsentrasjon tidligere enn andre elever, og velger å forlate gruppa og oppsøke ei solstripe litt lengre unna bålplassen.* (Fra observasjonsnotat)
 - *«Jeg hvilte mer i meg selv når jeg var godt forberedt.»* (Friluftslivsveileder, ungdomskolen)
 - Veileders erfaring og kompetanse må overstige elevenes. Et eksempel fra isfiske viser hvordan spenning knyttet til isforholdene øker elevenes oppmerksomhet:
 - *«Gitt at det var en del overvann på isen, var det nok noen som følte seg litt redd, men isen var trygg. Vi har vært å sjekket flere ganger, men det gjorde nok sitt til at de var mer tilstede»* (Mannlig friluftslivsveileder)

Veilederrollen

- Veilederrollen er kontekst- og situasjonsbetinget.
- I casene ser vi tydelig hvordan veileders tilnærming til deltakerne og aktiviteten påvirker læreprosessen.
- Her vil vi trekke fram noen punkter ved veilederrollen vi ser er av betydning.

Veilederrollen (forts. 1)

- «[Veilederen] kunne sine ting og er flink til å legge til rette slik at vi kan holde på selv» (høgskolestudent)
- «[Veilederen] er nysgjerrig og finner ut av ting sammen med oss» (folkehøgskoleelev)
- «Jeg så ikke så mye til [veilederen]. Mest i starten.» (elev, leirskole)
- «Jeg fikk mest hjelp av en annen deltaker» (deltaker, innvandrer)
- «De [veilederne] var flinke til å vise oss, og så kom vi raskt i gang» (ungdomsskoleelev)
- «Det var en god og sosial stemning da vi holdt på, nesten som vi var på fest!» (høgskolestudent)

Veilederrollen (forts. 2)

Veilederens egne betraktninger (anonymisert):

- «Min rolle er mest som tilrettelegger av oppgaver der deltakerne strekker seg litt og oppdager nye ting»
- «Jeg ser på min rolle som det å gå sammen med elevene. Jeg prøver å være et eksempel, men lærer like mye selv»
- «Klarer jeg å få elevene til å hjelpe hverandre har jeg lykket»
- «Man må være nokså fleksibel i veiledningen. Det er som med materialet du arbeider med, du må være tilpasningsdyktig»
- «Som håndverkslærer må du kunne litt mer enn elevene, men ikke så mye. Det er mest å sette i gang. Du lærer mye underveis»

Veilederrollen (oppsummert)

- En håndverks-/friluftslivsveileders kompetanse styrkes gjennom å ha en bredde i pedagogisk tilnærming til deltakere og læreprosess. Veilederen bør kunne:
 - «Sette stemningen» i gruppa i forhold til læringsmål for aktiviteten
 - Veksle mellom felles og individuell tilnærming
 - Gå fra praksisnær til teoretisk tilnærming, samt motsatt
 - Demonstrere håndverket og beherske materialet og læringsprosessen
 - Være et eksempel!
 - Legge til rette for egenlæring og for å hjelpe hverandre
 - Utfordre og oppfordre elevene til å utforske muligheter på egenhånd
 - Fornemme situasjonen og justere egen tilnærming ut ifra læreprosessens utvikling

Betydning for deltakerne

- I casene ser vi at utøvelse av håndverk og friluftsliv får en betydning for den enkelte deltaker knyttet til naturopplevelse og livskvalitet, og vi vil her trekke fram noen punkt som er av betydning.
- I vår vurdering av betydning for livskvalitet ser vi på livskvalitet som den enkeltes psykiske velvære, relatert til nærvær av affektive og kognitive positive opplevelser som glede, engasjement, tilfredshet, selvtillit og selvrealisering (Næss, Moum, Eriksen, 2011).
- Opplevelsene har ulik betydning for deltakerne ut ifra konteksten de er i og omfanget av aktiviteten.

Kilde: Næss, Moum, Eriksen, 2011. Livskvalitet. Forskning om det gode liv.

Betydning for deltakerne (forts. 1)

- **Betydning av å være i natur**

Både det å være i naturen og å arbeide med naturmaterialer har en innvirkning

- «Det jeg tenker på om det (naturen) er at du kan lage ganske mye ut av det, ganske mye sånn smått. Jeg har jo aldri tatt et tre og gjort om til planker, aldri før. Jeg trodde det var mye vanskeligere enn det det var, eller det var ganske vanskelig men, en merka jo det, det var lett. Og så merka jeg det at du kan lage ganske mye ut av ting. Og det er litt mer morsomt når du lager det selv og da.» (Gutt, 10 kl.)
- «Relasjonen til naturen er det viktigste for meg» (Kvinne friluftslivsstudent)

- **Betydningen av friluftsliv/håndverks-utøvelsen**

Deltakerne opplever utøvelsen ulikt, vi ser uttrykk for glede, engasjert tilstedeværelse, kreativitet, individualitet, helhetsopplevelser, meningskaping og avslapping:

- «Den (eleven) som har hatt størst problemer, ifølge læreren, og som har 1 person som følger vedkommende, kom mest giret ut av opplegget, og har laget den fineste (pilke)pinnen» (Friluftslivsveileder, ungdomskolen)
- «... eg fant en voldsom sånn ro med det.» (Kvinne, deltaker, AIR)
- «Kreativiteten som gjør at man kan velge selv hvordan man kan forme produktet som man selv vil. Man blir oppslukt i det man gjør – som en flow-følelse, fint å glemme hvor du er og hva du skal etterpå, og være i det du skaper» (Kvinne, friluftslivstudent)

Betydning for deltakerne (forts. 2)

- **Betydningen av kroppslig mestring**

Deltakerne uttrykker mestring både i forhold til å beherske ferdighetene ved å lage et produkt, og det å kjenne at kroppen fungerer (rehabilitering).

- «...det er jo noe, det gir jo en viss stolthet av det du gjør, særlig når det blir bra.» / «... eg fekk kje vondt etterpå.....»

(Kvinner, deltakere, AIR)

- **Betydningen av produktet**

Nytten av produkt gir en ekstra meningsdimensjon ved utøvelsen av håndverket.

- «Selve pilkepinnen ble viktig for elevene. Vi hadde en kasse med moderne fiskeutstyr, men som ingen rørte. Vet ikke om alle var klar over kassen, læreren hadde tatt det med, men så sa en av ungdommene: «Hvem er det som har tatt med det der då!»

(Mann, friluftslivsveileder ungdomsskolen)

- Og så må du fylle det (tiden) med et eller annet, meningsfullt. Å så e det morø å kunne gi vekk noe som du har lagd.»

(Kvinne, deltaker, AIR)

- **Betydningen av det sosiale**

Håndverksaktiviteten inviterer til et uforpliktende sosialt fellesskap, samtidig som det åpner for samhandling.

- «Sa ikke så mye, men fint å være her i lag, å høre på de andre. Være sammen.»

(Kvinne, deltaker, AIR)

- «Innvandrerne kommer, de kan ikke språket så godt, og de kan ikke de samme koder, og det skaper en maktubalanse, men når vi jobber med håndverk, og det er lav terskel, så kan vi gjøre den maktubalanse likere, og det er veldig interessant...det er ikke slik at innvandrerne skal bare lære av, men de lærer sammen med hverandre»

(Kvinnelig friluftslivsveileder)

Del 5

Håndverket skaper verdier i friluftslivet

Bred verdiskaping som samspill

- Bred verdiskaping knyttes opp til et bredt bærekraftsperspektiv: sosial, kulturell, økonomisk og miljømessig bærekraft.
- Bred verdiskaping beskriver hvordan sosiale verdier (samarbeid), kulturelle verdier (tradisjonskunnskap), økonomiske verdier (lønnsomhet) og miljømessige verdier (bærekraft) forsterker hverandre
- Vi vil bruke den brede verdiskapingen som en måte å forstå den brede merverdien som håndverket gir til friluftslivet, og friluftslivet til håndverket.

Boks 9.1 Bred verdiskaping basert på kultur- og naturarv

Bred verdiskaping basert på kultur- og naturarv er et gjensidig forsterkende samspill mellom miljømessig, kulturell, sosial og økonomisk verdiskaping. Et slikt forsterkende samspill anses også som et bidrag til en bærekraftig utvikling.

Miljømessig verdiskaping innebærer å styrke kvalitetene og verdiene knyttet til kulturminner, kulturlandskap og natur. Miljømessig verdiskaping oppstår ved at disse verdiene skjottes, holdes i hevd og bevares slik at kulturarv og naturmangfoldet sikres. Dette oppnås blant annet gjennom god helhetlig planlegging og forvaltning av det fysiske miljø, istandsetting, tilrettelegging, sljøtsel, gjenbruk og god ressursforvaltning.

Kulturell verdiskaping innebærer økt kunnskap og bevissthet om lokal kultur- og naturarv, særpreg, tradisjoner, historiefortelling og symboler som gir grunnlag for formidling og utvikling av en stedlig identitet og stolthet.

Sosial verdiskaping innebærer utvikling av felles forståelse, engasjement, tillit og tilhørighet som oppstår gjennom samarbeid, samhandling, dugnad, frivillighet, fellesskap og nettverk.

Økonomisk verdiskaping innebærer økt lønnsomhet gjennom produksjon og salg av varer og tjenester og økt sysselsetting for lokalsamfunnet, for eksempel som følge av innovasjon, merkevare- og omdømmebygging.

Kilde: PI Haukeland og B.A. Brandtzæg, Telemarkforskning

Kilde: Meld. St. 18 2015-2016. Friluftsliv: Natur som kilde til helse og livskvalitet, s 99

Meld. St. 18

(2015–2016)

Melding til Stortinget

Friluftsliv

Natur som kilde til helse og livskvalitet

Hva slags typer merverdi?

Fire typer merverdier

1. Sosiale verdier
 2. Kulturelle verdier
 3. Økonomiske verdier
 4. Miljømessige verdier
- Målet er å se hvordan håndverk i og for friluftsliv utgjør en merverdi på tvers.
 - Bred verdiskaping, som vi så innledningsvis, sier noe om hvordan håndverk kan bidra til å styrke de fire ulike verdiformene. Det betyr at det foregår verdiskaping på alle fire områdene.
 - Det presenterer vi i tabellen på neste slide

Håndverk og friluftsliv: Den brede verdiskapingen

AKTØR	Sosiale verdier	Kulturelle verdier	Økonomiske verdier	Miljømessige verdier	RESULTAT
Person	Fellesskap	Identitet	Besparing	Øko-bevissthet	LIVSKVALITET/ HELSE
Organisasjon	Samarbeid	Symboler	Lønn	Økologi/miljø	GRØNN PROFIL
Samfunn	Samhandling	Natur- og kulturarv	Grønn vekst	Naturmangfold, bærekraft	BÆREKRAFTIG UTVIKLING
BRED VERDISKAPING					

Et bredt sett av verdier

Sett fra et personlig, organisatorisk og samfunnsmessig perspektiv

Et helhetlig blikk på menings- og verdiskapingsprosessen

- Individuelle og organisatoriske forutsetninger
- Kunnskaper
- Holdninger
- Verdier
- Ferdigheter

Naturbruk/naturopplevelse
«situert erfaringslæring»

- Bærekraft
- Bred verdiskaping
- Helse
- Livskvalitet
- Miljøforandring

Friluftsliv og håndverk

Del 6

Utvikling av pedagogisk modell

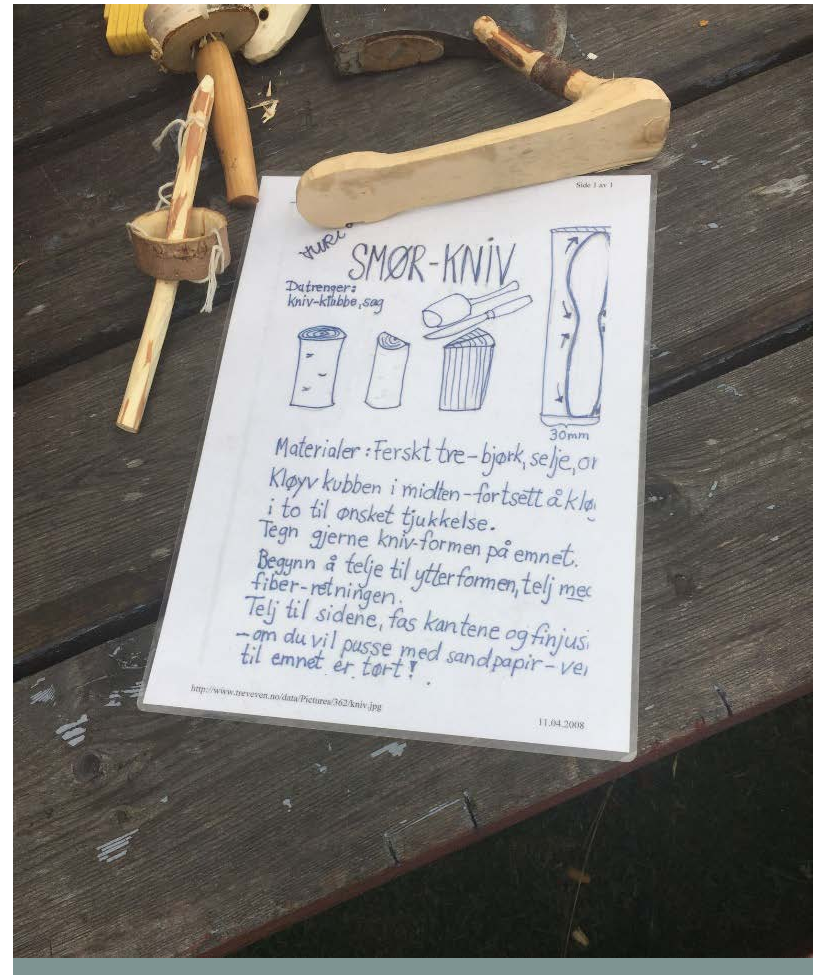

Utvikling av en modell

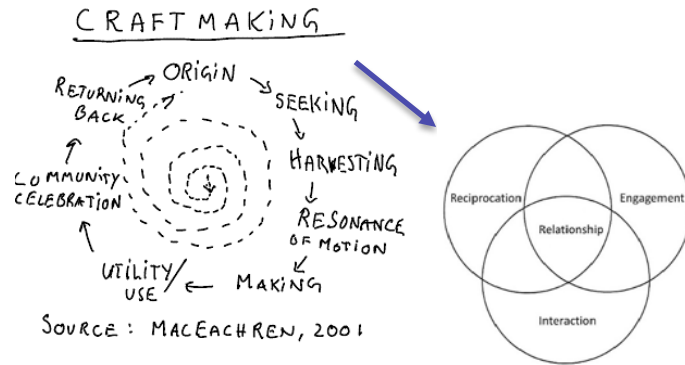
- Arbeidet med å utvikle en pedagogisk modell har foregått på 2 nivåer: 1) anvendelse av didaktiske relasjonsmodell (Bjørndalen og Lieberg, 1975) og 2) anvendelse av «craftmaking» modell (MacEachren, 2001)
- Vi har valgt å kalle modellen en «øko-pedagogisk modell», der prefikset «øko» uttrykket samspillet mellom natur, kultur og selvet, som vi finner i håndverksbasert friluftsliv og friluftslivsbasert håndverk.
- Vi vil her først synliggjøre de to modellene hver for seg, og deretter sette de sammen.

Kilder:

- Bjørndalen og Lieberg. 1975. Økopedagogikk. Oslo: Universitetsforlaget.
- MacEachren, E. 2001. Craftmaking: A pedagogy for environmental awareness. PhD thesis, York University, Ontario, Canada.

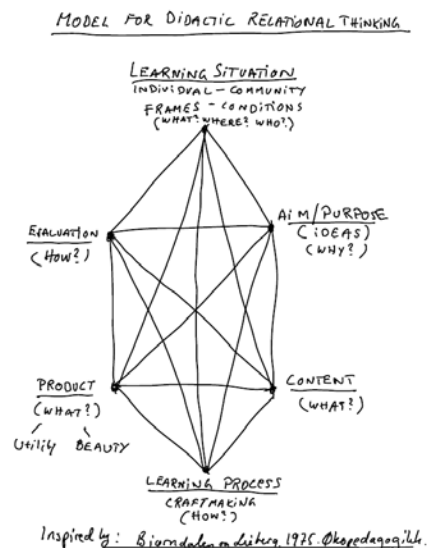

«Craftmaking» som modell

- Craftmaking er en måte å forbinde natur og menneske gjennom håndverk
- Fokus er på den skapende prosessen i håndverket i 8 faser:
 1. Origin: håndverkets utgangspunkt og motivasjon
 2. Seeking: utforskning av naturemner
 3. Harvesting: høsting av emnene
 4. Resonance: dialog med materiale
 5. Making: å lage et produkt
 6. Utility: benyttelse av produktet
 7. Community celebration: feire produktets plass i en større sammenheng
 8. Returning back: en forståelse av produktets livssyklus, tilbake til naturen
- Gjennomgående er ulike forhold som gjensidighet (reciprocation), engasjement (engagement) og samspill (interaction)

Didaktisk relasjonsmodell

- Didaktisk relasjonsmodell er godt kjent i norsk undervisning; vi bruker den her i en håndverks- og friluftslivskontekst.
- Den bygger på en økologisk forståelse av 6 ulike sider av en undervisningssammenheng:
 1. Læringssituasjonen. Her er utgangspunktet. Hva er forutsetninger, problem, interesser
 2. Mål/formål: hva ønsker man å gjøre og hvorfor
 3. Innhold: Hvordan knytte læringen til ulike aktiviteter
 4. Læringsprosessen: fra før-situasjonen til etter-situasjonen
 5. Produkt: hva er læringsprosessen produkt (utfall)
 6. Evaluering: hvordan kan vi vite at vi har funnet en løsning på problemet eller realisert ideen.

En økopedagogisk samspillmodell

- Vi har sett på det vi kan kalle en økopedagogisk samspillmodell som knytter modellen for craftmaking og den didaktiske relasjonsmodellen sammen, visualisert ved feltarbeidet i ungdomsskolen (neste slide).
- To nivåer:
 - Veilederrollen (didaktisk relasjonsmodell). Dette handler om hva veilederen må gjøre i forhold til håndverksprosessen: tilrettelegge, planlegge, støtte, veilede, undervise, vurdere og evaluere.
 - Håndverksprosessen mellom natur og menneske: dette dreier seg om deltakerne og den prosessen de går gjennom.
- Samspillet:
 - Læringssituasjonen: Her kommer ORIGIN in, og det å tilrettelegg for noe elevene kan bruke naturen til
 - Mål/Formål: Vi knytter disse til den omvendte læreplanen, der vi starter med erfaring, og så henger vi disse og prosessen på ulike læringsmål.
 - Innhold og læringsprosess: Dette knytter seg til ulike aktivitetene som inngår i hele craftmaking prosessen, men her med vekt på SEEKING, HARVESTING, RESONANCE, MAKING
 - Produkt: Dette er et tillegg i den didaktiske modellen som skal si noe om utfallet av læringen, ikke bare et håndverksprodukt, men også hva slags holdninger, kunnskaper og ferdigheter er tilvunnet. Men produktet er veldig viktig i håndverksformidlingen og det er viktig å se anvendelsen, altså bruken av produktet (UTILITY)
 - Evaluering: Dette knytter vi opp til læringsmål og formål, men også opp til håndverkets personlige, organisatoriske og samfunnsmessige forhold, som fremmer COMMUNITY CELEBRATION og RETURN (miljøbevissthet) og livssyklus forståelse.

Origin

Seeking

Harvesting

Making

Return

Community

Product

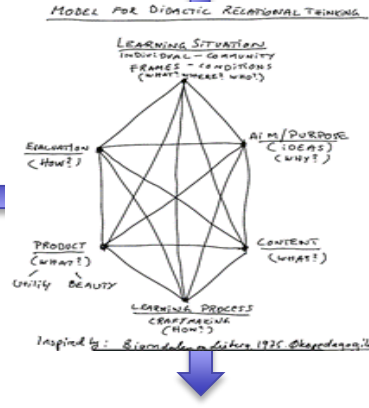
Utility

Product

Resonance

Del 7

Konklusjoner

Konklusjoner

1. Vi finner at håndverk i og for friluftsliv beriker friluftslivet gjennom et bredt sett av verdier. Det foregår en bred verdiskaping som inkluderer sosiale, kulturelle, økonomiske og økologiske verdier og som kommer til uttrykk på et personlig, organisatorisk og samfunnsmessig plan.
2. Vi finner at håndverksbasert friluftsliv og friluftslivsbasert håndverk egner seg like godt for helse og velferd som for skole og oppvekst. Fokuset på mestring og livskvalitet er gjennomgående.
3. Vi finner at håndverket bidrar til å utvide og utdype naturopplevelsen for deltakerne, blant annet ved en inderligere sammenheng mellom natur og menneske gjennom konkrete produkter som synliggjør denne sammenheng. Vi finner i tillegg at miljøbevisstheten øker blant deltakerne og konkret kunnskap og ferdigheter til å delta i miljøforandring gjennom å lage ting selv, og til å ta vare på og bli mer oppmerksom på naturens mangfold og kvaliteter.
4. Vi finner at rammene og forutsetningene er viktige i organisasjonen, at arbeidet er forankret i ledelsen, at kolleger er positive og støttende til arbeidet og at det gis ressurser til rådighet for å arbeide slik. Forutsetningene for deltakerne er varierte, men få har erfaring med håndverksarbeid, og mange som deltar finner arbeidet positivt for mestring og livskvalitet. Forutsetningene for organisasjonene og veilederne varierer også, og det aktualiserer spørsmålet om kvalitet i arbeidet.
5. Veilederrollen er særdeles viktig. Veileder trenger ikke å være en ekspert, men selv mer erfaren enn deltakerne og samtidig kunne inspirere og tilrettelegg for deltakernes læringsprosess. Vi vil jobbe videre med beskrivelsen av rollen, noe som blir viktig å få inn i friluftslivsutdanningen.
6. Vi har funnet en pedagogisk modell i kombinasjonen mellom didaktisk relasjonsmodell og craftmaking, noe vi vil anvende i vår egen undervisning på HSN og som vi vil formidle gjennom skriftlig arbeid i forlengelsen av prosjektet.

Veien videre

- Vi har fått interne midler til videreføring av prosjektet våren 2018, og det ligger også inne en søknad på interne midler for videreføring også høsten 2018.
- Vi vurderer også et EEA prosjekt på tematikken sammen med partnere i Romania.
- Jobber med implementering av forskningsresultater hos samarbeidsinstitusjoner og på HSN, både i forhold til undervisning og ny forskning.
- Tematikken vil bli tatt opp i en egen internasjonal konferanse om båtbygging, handlingsbåren kunnskap og friluftsliv i Danmark i april 2018, og vi vil presentere funnene på den nasjonale konferansen Forskning i friluft i desember 2018.
- Skrive to fagartikler: 1) Friluftsliv og håndverk (Utmark) og 2) Craftmaking and Friluftsliv (Journal of Adventure education and outdoor learning)
- Jobbe videre med utvikling av en lærebok på området

**Naturnært håndverk i friluftslivet:
Eksempler på bærekraftige og verdiskapende samspill**
Sluttrapport fra kvalifiseringsprosjekt i Regionalt Forskningsfond
(Oslofjordfondet)

Prosjektleder: Per.I.Haukeland@usn.no
Prosjektmedarbeider: Sidsel.Saterhaug@usn.no

ISBN 978-82-7860-322-2

ISSN 2464-3505

Høgskolen i Sørøst-Norge, Bø, 2018

Utgivelsen publiseres som Creative Commons og kan kopieres fritt og viderefremmes til andre interesserte uten avgift. Navn på utgiver og forfatter(e) må angis korrekt.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.no>